

## Adatok az agyagfalvi 1848-as első emlékmű történetéhez

(Kivonat)

A dolgozat a korabeli sajtó alapján rekonstruálja az egyik legismertebb 1848-as emlékmű, az agyagfalvi felállításának előtörténetét. 1898-ban, az 1848-as székely nemzetgyűlés ötvenéves évfordulójakor merült fel először egy emlékmű gondolata. A helyi sajtó részletesen tájékoztatót az elképzelések alakulásáról. Az első konkrét tervet csak 1913-ban dolgozták ki, de a szobrász, HARGITA Nándor halála miatt az sem valósult meg, majd az első világháború hosszú időre levette napirendről az emlékmű kérdését – végül 1975-ben született meg.

\*

GYERKES Mihály, a székelyudvarhelyi népművelő 1895 és 1898 között Agyagfalván tevékenykedik. Egy önéletrajzserű írásában említi meg, anélkül, hogy az elsőbbség jogát magának követelné, hogy az agyagfalvi réten rendezett hazafias ünnepélyen az agyagfalvi réti történelmi nevezetességeit ismertető beszéde végén kezdeményezte „a székelyek Rákos mezejének emlékoszloppal való megjelölését, mely kezdeményezés már közeledik is a [meg]valósulás fele.” Más forrás szerint a kezdeményezés SOLYMOSSY Endre székelyudvarhelyi református kollégiumi tanár nevéhez fűződik.<sup>1</sup> Tény, hogy 1898-ban a kolozsvári ereklyemúzeum megünnepelte az agyagfalvi gyűlés ötvenedik évfordulóját. Ezen ünnepség során merült fel konkrétan egy emlékmű felállításának gondolata a réten. Különböző elképzelések láttak napvilágot a részletekkel kapcsolatosan. Így az *Udvarhelyi Híradó* októberi, 43. számában érdekes elképzelésről olvas-

hatunk. E szerint az emlékmű megvalósításához „a Székelyföld minden egyes fiának gyakorlatilag módot és alkalmat kell nyújtani. E célból egy 10 m magas dombot kellene földből és kövekből emelni azon a helyen, ahol az elnöki emelvény ezelőtt 50 évvel állott. E domb oldalába már-ványtáblákat kellene illeszteni, mely a lefolyt szé-kely nemzetgyűlések idejét és tényét magyarázná. A 10 m magas dombra kétoldalt márványlépcsők vezetnének fel, székelyföldi márványból. A domb tetején tömör vasból egy nyitott gloriett állíttatnék, mely ezentúl is ünnepélyes alkalmakkor a szónokok emelvényéül szolgálna. A domb alján őrzőház és abban vendégkönyv az idegenből jövő látogatók számára nyomtatványok, melyek a látogatóknak a székelyek hősi tetteit magyarázzák. A nagy kerületű 10 m magas domb föld és kőanyagát a székely vármegyék különböző csatahelyeiről vett földből és kövekből, a székely nép több év során hordaná oda. Az odaszállított föld szállítója, annak megjelölésével, ahonnan a föld hozatott egy kimutatásba veendő és minden székelynek minden szállított székérért egy csinosan nyomandó elismervény volna adandó. Illy módon versenyeznének a székelyek az emlék megteremtésében s néhány év alatt megszületnék az elpusztíthatatlan emlék „az agyagfalvi domb.”<sup>2</sup> Két hónappal későbbben arról értesülhetett az olvasó, hogy az emlékoszlop nagybizottsága december 21-én megtartotta szervezkedő gyűlését Székelyudvarhelyen, amikor KIS Károly agyagfalvi lelkész felvázolta az oszlop érdekében megindított addigi mozgalmat. A nagybizottság elnökévé azt a SÁNDOR Mózest, – akkori tanfelügyelőt – választották, aki 1848-ban gyermekfejjel vett részt az agyagfalvi gyűlésen. A székely megyék főispánjai tiszteletbeli elnökök lettek, míg a végrehajtó bizottság elnöke a már említett SOLYMOSSY Endre lett.<sup>3</sup>

Az udvarhelyi sajtóban 1899 márciusában jelenik meg BENEDEK Elek felhívása adakozásra „a székely nép Rákos mezejére ... — a végtelen rónasághoz képest egy kis szöveget, de nekünk székelyeknek egy egész ország” — tervezett emlékmű érdekében. *Emlék az agyagfalvi réten* című buzdításában a hazafias kötelesség-

\*Az EME BNyTt Szo. 1998. évi, sepsiszentgyörgyi Vándorgyűlésének előadása



érzésre, a hazafias kegyeletre hivatkozik, mondván „az ősök emlékének ápolása, kegyeletes tisztelete több a kötelességnél – nemzeti erény s jövődjének sírját ássa az a nép, melynek szívéből az erény kihalt... Múltnak és jövődjének egyaránt szól az agyagfalvi emlék. Hadd álljon és hirdesse a székely nép dicsőségét a múltban, nagy nemzeti elhivatását a jövőjében. Örökkön örökké!”<sup>4</sup> BENEDEK azt írta: „Az agyagfalvi emlék állítására alakult bizottság erős hittel hi-szi, hogy első sorban maga a székelység siet le-róni hazafias kegyelet adóját, de meghallja s meghallgatja a nagy nemzet közönsége is kérés szavunkat.” Mindenkire számítottak: „...erre a célra a legszegényebbek is lesz egy fillérje”, de számítottak a székelyföldi pénzintézetek „nemes versenyére” és minden székelyföldi újságra, „amely képes megtalálni az utat olvasói szívé-hez”. A felhívás után egy héttel a gyűjtőíveket is szétküldték mellékletben az *Udvarhelyi Híradó* olvasóinak Székelyföld és Erdély különböző ré-szeibe. A lap szerkesztősége rendszeresen nyilvánosan nyugtázta több éven át a név és összeg említésével az adakozás tényét. A felhívás, mely különböző formákban és alkalmakkor többször megjelent felszólította az egyesületeket, iskolá-kat, hogy „tetszés szerinti díj szedésével járuljanak az agyagfalvi réten felállítandó Székely-emlék alapjához, hogy ezzel is mintegy dokumentálják azt a ragaszkodást, mellyel a dicső ősök-höz vagyunk”.<sup>5</sup>

Hogy magának az agyagfalvi gyűlésnek határozatait ismertté tegyék és hangulatot keltsenek, az *Udvarhelyi Híradó* szerkesztősége úgy vélte, hogy hazafias dolgot cselekszik, ha a jegyzőkönyv szövegét egész terjedelmében, húsvéti számukban olvasói rendelkezésére bocsátja.

FÜLEI-SZÁNTÓ Lajos költő, későbbi budapesti publicista az ügy előmozdítása érdekében javaslattal állt elő: „A nép legközelebbi és legjobb barátja a pap és a tanító. Az ők buzgó vezetése, lelkesítő munkássága könnyen biztosítja a sikert. Rendezzenek községeikben népiünnepélyeket, mulatságokat, tavaszi és nyári kirándulásokat, melyeknek részvételi díját fordítsák a Székely-emlék javára. A hatóságok, nevezetesen

a szolgabírók, a jegyzők, kik a közelet, a közérdek annyi szálát tartják kezükben tegyenek indítványt, hogy a községek lakóinak nevé krajcáros díj mellett emlékévekre írják és ezeknek egy példányát a létesítendő emlék talapzatába, másik példányát pedig az erdélyi ereklyemúzeumban vagy az udvarhely megyei levéltárba helyezték el.”<sup>6</sup> Lassan gyűlhetett a pénz, mert ugyancsak ő az, aki négy hónapra rá már-már sürgetve írja: „nem elég valami jót, szépet kitalálni, hanem azt meg is kell csinálni. Meg kell teremtenünk, mert a szent cél és annak megvalósítására lelkesedéssel, önbizalommal válaszoltunk.” Bizakodva a székely nép buzgóságában, a hazafias munkát erény számba vevő felfogásában, újból felszólított: „Ne engedjük tehát a Székely-emlék ügyét vesztegetni, szívós kitartással törjünk előre eb-ben a dologban is. Az egyetértő munka még a porszemekből is fényes templomot építhet.”<sup>7</sup>

Ezután BECSEK Aladár, a laptulajdonos szól a közönséghez, újságja hasábjain újból megismételve a felhívást: „Mit tagadjuk, csappant az a nemzeti erős érzés, amely önállóságunknak negyvennyolcban létesített sáncaiból maradt örökölni e nép számára. Atomizálódunk, szétszóródunk, külön-külön érdeket kergető egyénekké, vagy legföljebb osztályokká. Van zászlónk, kinek fehér, kinek zöld, kinek vörös, de a három színt együtt fölemelni s egységes nemzeti célok egységes jelvényeül mindannyian fennen lobogtatni vajmi ritkán vagyunk képesek.”<sup>8</sup> 1900 októberében viszont arról számol be a sajtó, hogy az emlékbizottság által megindított gyűjtési akció következtében már 3157 korona gyűlt össze, ami azonban „...még meglehetősen távol van attól, hogy abból méltó emléket lehetne állítani a székely nép eme prytaneumába, politikai imaházába”.<sup>9</sup> Egy hónapra rá a felállítandó emlékmű helyét is kijelölték. Ott szerették volna felállítani, ahol annak idején a szószerk kapott helyet. „A hely pontos megállapítása végett a ... nagy bizottság tagjai közül néhányan a helyszínre lerándultak, ahol előzetes értesítés alapján a környék öreg emberei, papjai, tanítói is megjelentek. ... 20–30 kor-, és szemtanú meghallgatása után az országút jobb oldalán, attól 90 és a Fancsika



pataktól 110 ölnyre – HEGYI Sándor<sup>10</sup> tulajdonát képező földbirtokon – állapították meg...” A felmérésről jegyzőkönyvet vettek fel, amelyet a jelenlevők aláírásukkal hitelesítettek.<sup>11</sup> 1901 februárjában, a márciusi ünnepségeket előkészítendő, új felhívásra kerül sor az *Udvarhelyi Híradó*-ban: „az ünnepély hatása alatt építsünk ol-tárokat, szívünkben az egyiket, az agyagfalvi ré-ten – a székelység templomában a másikat!”<sup>12</sup> 1902 tavaszán is viszont csak 4364 korona ösz-szegegről tudtak beszámolni az újságban.<sup>13</sup> Ugyan-ebben az évben fellelkesülve az 1897-ben meghirdetett „királysobrok” rendeleten, amely nemzeti műemlékek kivitelezését támogatta vol-na, az agyagfalvi bizottság is az uralkodóhoz fol-yamodott: „a végrehajtó bizottság felbuzdulva Ő felségének a magyar nemzet műemlékeinek sza-porítására tett adományán, most egy szép fel-hívásban segélyért a királyhoz fordul. A kérés közelebről lesz felküldve – írta a sajtó –, s an-nak eredményéhez a bizottság szép reményeket fűz.”<sup>14</sup> 1903 februárja közepén az emlékoszlop bizottság kissé keserű hangon a következőket je-lentette meg: „Keressük föl s járjuk be néha a hazafias lelkesedés tüzének fénye mellett a dicső őseink nagy tetteiről regélő jeltelen tereket is — s ha a sötétség és szomorú pusztaság van ott gyűjtsunk világot, hogy annak fénye mellett meg ne botoljanak unokáink sőt olvassák világánál a múltból, hogy okulhassanak a jövőndőre. Mert a néma kőemlékek beszélni is tudnak”.<sup>15</sup>

A rét sokáig puszta maradt és az akkori tervből végül is nem lett semmi. A korábbi gyűjtés megfeneklett. Igaz, hogy „rövid pár év alatt mintegy nyolcezer korona gyűlt össze a székely-ség filléreiből, amelyhez maga a koronás király is ezer koronát ajánlott fel magánpénztárából”. A kamatokkal együtt is csak tízezer koronát ki-tevő összeg csekélynek bizonyult egy monumentális és figurális emlékmű létesítésére. Az *Ud-varhe-lyi Híradó* 1913. március 16-i számából tudhatjuk meg, hogy a már 1899-től dédelgetett gondolat és társadalmi akció, csak ekkor érett meg a megvalósulásra. Ugyanis „egy szabad, a szabadságra érett nép emlékéit megőrizendő és

hirdető”, Agyagfalván felállítandó 1848-as emlékmű megtervezésére és kivitelezésére a hí-res isko-laigazgatót és egyben tehetséges szob-rázművészt, HARGITA Nándort kérték fel, aki a szerény keretek között is vállalta ezt. A terv első felülbírálója ZALA György volt az újság szerint. A végleges döntést végül is a székely származású, Budapesten élő és dolgozó ISTÓK Jánosra bíz-ták. Az újságban leírják magát az emlékművet is: „A tervezett 10 m magas em-lékoszlop egyszerű, széles, nagyarányú architektonikus formákból épül fel, egy alól menedékesen összehúzódó és négy sarokdíszsel ellátott alépitménnyel, Udvarhely vármegye faragott, plasztikus címerével, és két nagy márványlap felirati táblával. Ezen alépit-ményen nyugszik egy hatalmas négyszögű és élére állított corpus oszlopszék, melyen a négy szomszédos vármegye (Csík, Marostorda, Tordaaranyos és Háromszék) címe-rei vannak kifaragva... A hatal-mas oszlopszékéből négy egymás mellé illesztett és fölfele törekvő és egy testté forrott oszlopköteg látható, a székely testvériség, egyenlőség és össze-tartás kifejezői. Folytatásul az oszlopnak, mag-yaros ornamentikával ellátott, faragott oszlopféjek vannak és a tulajdonképpen befejező részét az emlékoszlopnak a kiterjesztett szárnyú, mintegy az oszlopnak védelmezője és csőrében 1848-beli kar-dot tartó Turul madár képezi...” A leírt emlékmű be-illeszkedett a kor általános stílusirányzatába, kö-vetve a monumentális emlékművek akkori ter-vezési gyakorlatát. Talán többet tudunk meg, ha újraközöljük ISTÓK János bírálatát, amelyet az *Udvarhelyi Híradó* tulajdonosának küldött:

„Kedves barátom!

Az agyagfalvi törvényhozás történelmi emlé-kének megörökítésére szánt műemlék-tervezetekre vá-laszom a következő:

Amint már kezdetben még néhai SOLYMOSSY Endrénk előtt is nyilatkoztam és több más Budapesten élő székely embernek elbeszél-tem s ezen kívül a fővárosi lapokban erre a tervre vonatkozóan megjelent cik-kekben is kifejezésre juttattam a meggyőződésemet: ezt az igen nagy jelentőségű fajtörténelmi eseményünket, tudni illik az agyagfalvi törvényhozás nagyszerű tényét, egy



egyszerű emlékoszlop felállításával nem tartom méltóan kifejezésre, illetőleg örök emlékezetbe tartására alkalmas megoldásnak !

A véleményem már kezdetben az volt, hogy ezt az agyagfalvi alkotmány védelmi eseményünket helyes volna az Attila világtörténelmi jelentőségű emlékezetével egyetemben megoldani egy művészi munkában, amely örök emlékezetet állítana a székelység scythá-hun származásának hagyományával is. Ez a két gondolat, egy szobrászművészi munkában monumentálisan kifejezve, egyszerre fölemelné a székelység régi történelmi jó hírvenének emlékezetét a székelység ősi alkotmányos érületének és törvényhozási képességének emlékezetével.

Amennyiben ettől a magasabb kongeniálisabb tervtől a bizottság végképen elfordulna, egy nagyobb szabású emlékfelállításának biztosítása iránt a gyűjtést, a pénzadományok gyűjtését tovább nem akarná folytatni, úgy hát állítsák fel azt az emlékoszlopot, melynek tervét nekem megküldötted. A beküldött terv-rajzon módosítást én nem teszek, mert HARGITA munkáját illetőleg magam változtatásokat tenni nem akarok.

Véleményemet azonban röviden összefoglalva a következőkben adom: Az emlékmű egészében monumentális és elég díszes is, de tekintve a méretét, mely 10 méterben van megállapítva, bizony nagyon, de nagyon kicsinek tartom arra a szabadtérre, melyre tervezve van, s így bár magában monumentális az emlékmű, de azon a helyen egészen el fog veszni kis méreténél fogva. Az emlékoszlop alépítménye, ha egyszerűbb lenne, az emlékmű monumentálítása fokozódna; jelen formájában kissé túl sok részre tagolódik, a sok ferde vonal sem előnyös, értve az alépítmény fokozatos összehúzódsát, melynek folytán a sok ferde sík keletkezik. Az összehúzódsó és négy sarok díszrel ellátott alépítményen elhelyezett négyzetű és élére állított corpus, oszlopszék, melyen a négy szomszéd vármegye (Csík, Maros-torda, Tordaanyos és Háromszék) címerei lesznek kifaragva, ezen oszlopszék, valamint az oszlopköteget úgy gondolom nem kellene élére, illetve diagonálisan állítani, hanem párhuzamos vonalban az alépítmény peremének vonalával. Az is igaz, hogy így az emlékmű oszlopkötegeinek mellőse része veszítene valamit hatásából, de viszont nyernének a sarok nézetek. Az első rész pedig azért veszítene, mert ezen elhelyezéssel az oszlop nem tagolódna három részre, hanem csak kettőre; szerkezetiileg azonban helyesebb. Az egész emlékmű, mint már említettem, oly kis méretű, hogyha a bizottság a csekély összeg miatt ezen méretben óhajtja felállítani, akkor az oszlopköteget el kell ejteni s helyette az egyszerűbb, kerek oszlopot kell alkalmazni, hisz ennek metszetben való átmérete sem több a végleges nagyságban, mint 50 cm.

A címerek elhelyezése szintén nyugtalanná tesz a corpus, illetve az oszlopszék. A corpus mellőse részéről el kellene hagyni a címereket s helyüket felirattal pótolni.

A turulmadarat nagyobb arányban kell az oszlopra elhelyezni, mert tekintetbe véve a magasságot, igen kicsinek hatna a tervezett méretben. A turulmadár műbronzból, vagyis erős rezessített horgonyból való elkészítése helyett a vörösrézről való domborítását ajánlom, ha bronzból nem lenne lehetséges. Ezt nemcsak azért ajánlhatom, mert sokkal tartósabb, hanem azért is, mert a horgony öntvényét legkevésbé minden három évben festeni kellene s tekintve, hogy ezen munkához állvány szükséges, melynek felállítása minden egyes esetben egy pár száz koronába kerülne, ezen összeg pedig egy pár év alatt többet tenne ki, mintha a turulmadarat rézből verették volna ki, vagy bronzból készítették volna el. Ha a horganyt nem gondozzák olyformán, amint azt kell, t. i. ha olompírral (mínium) nem mázolják be, s ezt ismételtelen nem festik be a megfelelő színre, akkor 15–20 év alatt elpusztul teljesen. A turul belsejében erős vasszerkezetet kell alkalmazni s a vasat pedig míniummal jól bevonni. A dévai trachyt kő kemény és fagyálló, nagyon alkalmas az emlékműhöz való felhasználásra.

Ez lenne véleményem a tervezetre nézve, amelyet ha HARGITA megszível módosításait érvényesítheti az emlékmű előnyére.

Egyebekben pedig mondhatom, hogy HARGITA is nagy lelkesedéssel csünghet az emlékmű megvalósításán, mert nemcsak hogy munkája nem lesz honoralva, hanem nagy áldozatot is hoz a műnek 10.000 koronáért való elkészítésével.

Az agyagfalvi törvényhozás történelmi emlékének megörökítésére szánt emlékmű tervezettel szemileg már én is foglalkoztam régebb idő óta s legújabbban tervezetet is készítettem, melynek a leírását az ide mellékelt újság cikkből légy szíves elolvasni, melyből ismételtelen látni fogod, hogy az emlékművet illetőleg gondolatom min épül fel. Nem akarok ismétlésbe bocsátkozni, de mint láthatod én egy nagyszabású emlékművel óhajtánám tradicionálisan megörökíttetni az agyagfalvi törvényhozás elékét. Azt a lelkesedést, mellyel székely véreink az agyagfalvi réten a nemzet oltárán áldoztak szeretném, ha az az emlékművel belekapcsolódna az élők szívébe s nemes lánggra hevítene az utódokat a hazaszereteten nemzetünk erősödésére és a haladás munkájában.

Budapest, 1913. április 16.

Szívélyesen üdvözöl régi barátod  
ISTÓK János.



A HARGITA által tervezett emlékmű felállítása – melynek az ISTÓK által sugallt módosításáról egyelőre nincs tudomásunk – következő év őszén lett volna esedékes. Az állami kő- és agyagipari szakiskola oktatómesterei és a kőfaragó szakosztály diákjai meg is kezdték a dévai trachytból tervezett emlékmű alsó részének munkálatait.<sup>16</sup> Sajnos HARGITA Nándor, aki 1900-ban két ORBÁN Balázs-szobor tervet is bemutatott, akárcsak azt, ezt sem láthatta felállítva. Míg az első megvalósulása anyagiak miatt, ez utóbbi az alkotó korai halála miatt maradt el. A szakiskola vállalta ugyan, hogy mindezek ellenére kivitelezi a munkát, viszont közbejött az első világháború, amely meghiúsított minden korábbi tervet.

A kutatásainkat nem tartjuk lezártnak, ugyanis reménykedünk, hogy a budapesti székely művész által jelzett újságcikk, és a hozzá küldött HARGITA féle emlékmű-tervráz meg elő-kerülhet.

### Jegyzet

1. Udvarhelyi Híradó, 1913. március 16. 11.
2. Udvarhelyi Híradó, 1898. október 23. 43.
3. Udvarhelyi Híradó, 1899. december 25. 52.
4. Udvarhelyi Híradó, 1899. március 5. 10.
5. Udvarhelyi Híradó, 1899. március 12. 11.
6. Udvarhelyi Híradó, 1899. március 25. 13.
7. Udvarhelyi Híradó, 1899. július 23. 30.
8. Udvarhelyi Híradó, 1899. július 30. 31.
9. Udvarhelyi Híradó, 1900. október 21. 43.
10. Az 1898. december 25.-i Udvarhelyi Híradó HEGYI Zsigmondról beszél, aki díjtalanul engedte át területét a bizottságnak
11. Udvarhelyi Híradó, 1900. november 18. 47.
12. Udvarhelyi Híradó, 1901. február 17. 7.
13. Udvarhelyi Híradó, 1902.
14. Udvarhelyi Híradó, 1902. március 9. 10.
15. Udvarhelyi Híradó, 1903. február 7. 3.
16. A székelyudvarhelyi m. kir. áll. kő- és agyagipari szakiskola értesítője az 1913–1914. tanévről. Székelyudvarhely, 1914. 16.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve az idézeteket, kötet szerkesztési szempontok indokolják. **Szerk. megj.**)

## Date privind istoria primului monument de la Lutița (j. Harghita)

(Rezumat)

Lucrarea reconstituie pe baza presei contemporane antecedentele ridicării monumentului de la Lutița, unul dintre cele mai cunoscute dintre monumentele legate de revoluția de la 1848. Ideea unui astfel de monument s-a născut se pare în 1898, cu ocazia jubileului. Presa locală a urmărit cu atenție evoluția ideii, a încercat să și contribuie la realizarea acesteia prin mobilizarea oamenilor, însă primul plan concret s-a elaborat abia în 1913. Artistul decedând, monumentul nu s-a construit nici atunci, iar războiul mondial a pus la o parte problema pentru vreme îndelungată – până la urmă abia în 1975 s-a ridicat un monument la Lutița.

## Data to the Story of the Monument of 1848 from Agyagfalva (Lutița, Harghita County)

(Abstract)

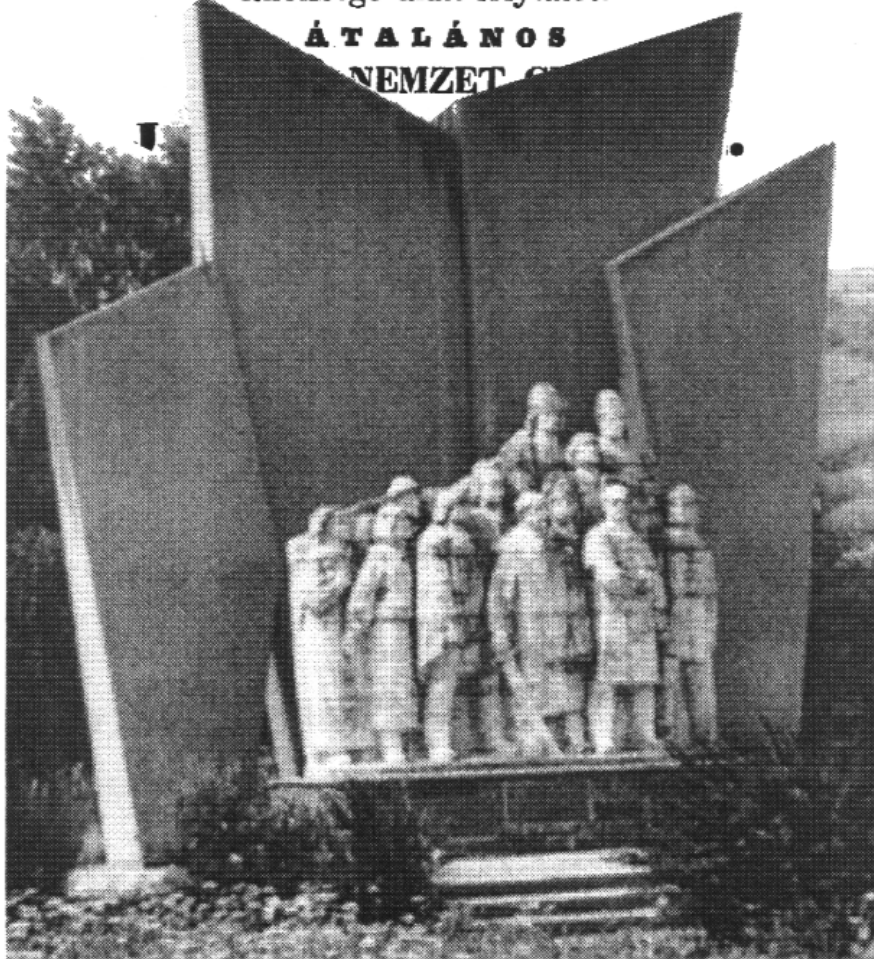
The paper tries to reconstruct the story of the monument on the basis of data from the newspapers of those times. The thought of erecting a monument first occurred on the occasion of the 50 years' anniversary of the Székely national meeting in 1898. The newspapers of the time made every information public. The first concrete plan was worked out only in 1913, then because of the death of the sculptor, the project was postponed. The difficult times of the two World Wars seemed to have put a final end to the project, and it was finally accomplished in 1975.



**N**emes anya Udvarhelyszékben keble-  
zett Agyagfalvi téren az úgy nevezett Fon-  
tsika-pataka mellett őseink tanácskozó és  
törvényhozó helyén 1848. October 16-kán  
kezdődött és Hidvégi Mikó Imre kincstár-  
nok általunk megválasztott székel atyánkfia  
elnöksége alatt folytatott

**Á T A L Á N O S**

**NEMZET G**



1. ábra Az agyagfalvi székely nemzetgyűlés emlékműve (KULCSÁR Béla, HUNYADI László és KISS Levente alkotása, 1975). A nemes székely nemzet lényegében az agyagfalvi határozatokkal mond le, önszántából, rendi szabadságairól. A határozatok értelmében már a székely közösség egésze tagolódik be a megszülető magyar polgári nemzetbe

(A sepsiszentgyörgyi CHARTA Kiadó 1999. évi naptára, KISGYÖRGY Tamás és NAGY Sándor fotómontázs)

